Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
(δεύτερο τμήμα)

της 14ης Οκτωβρίου 2010*

«Υπαλληλική υπόθεση — Συμβασιούχοι υπάλληλοι — Αποδοχές — Οικογενειακά επιδόματα — Ζεύγος προσώπων του ιδίου φύλου — Επίδομα στέγης — Προϋποθέσεις χορηγήσεως — Δυνατότητα τελέσεως γάμου — Έννοια — Άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο γ', περίπτωση iv, του παραρτήματος VII του ΚΥΚ»

Στην υπόθεση F-86/09,

με αντικείμενο προσφυγή των άρθρων 236 ΕΚ και 152 ΑΕ,

W, συμβασιούχος υπάλληλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κάτοικος Βρυξελλών (Βέλγιο), εκπροσωπούμενος από τον É. Boigelot, δικηγόρο,

προσφεύγων,

κατά

Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τους J. Currall και D. Martin,

καθής,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους Χ. Ταγαρά (εισηγητή), πρόεδρο, S. Van Raepenbusch και M. I. Rofes i Pujol, δικαστές,

γραμματέας: R. Schiano, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 15ης Απριλίου 2010,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που περιήλθε με τηλεομοιοτυπία στη Γραμματεία του Δικαστηρίου Δημόσιας Διοίκησης (στο εξής: Δικαστήριο ΔΔ) στις 21 Οκτωβρίου 2009 (το πρωτότυπο κατατέθηκε την επομένη), ο W ζητεί την ακύρωση των αποφάσεων της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 5ης Μαρτίου

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

2009 και της 17ης Ιουλίου 2009 περί μη χορηγήσεως σε αυτόν του επιδόματος στέγης που προβλέπει το άρθρο 1 του παραρτήματος VII του Κανονισμού Υπηρεσιακής Καταστάσεως των υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: ΚΥΚ).

Το νομικό πλαίσιο

2 Το άρθρο 13, παράγραφος 1, ΕΚ ορίζει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη των άλλων διατάξεων της παρούσας συνθήκης και εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων που παρέχει αυτή στην Κοινότητα, το Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα, μετά από πρόταση της Επιτροπής και διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μπορεί να αναλάβει κατάλληλη δράση για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.»

3 Το άρθρο 21, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων), που φέρει τον τίτλο «Απαγόρευση διακρίσεων», είναι διατυπωμένο ως εξής:

«Απαγορεύεται κάθε διάκριση ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος, εθνοτικής καταγωγής ή κοινωνικής προέλευσης, γενετικών χαρακτηριστικών, γλώσσας, θρησκείας ή πεποιθήσεων, πολιτικών φρονημάτων ή κάθε άλλης γνώμης, ιδιότητας μέλους εθνικής μειονότητας, περιουσίας, γέννησης, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού.»

4 Κατά το άρθρο 7 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, που φέρει τον τίτλο «Σεβασμός της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής»:

«Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και των επικοινωνιών του.»

5 Το άρθρο 8 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ), ορίζει ότι:

«1. Πάν πρόσωπο δικαιούται εις τον σεβασμόν της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του, της κατοικίας του και της αλληλογραφίας του.

2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξη επέμβασις δημοσίας αρχής εν τη ασκήσει του δικαιώματος τούτου, εκτός εάν η επέμβασις αύτη προβλέπεται υπό του νόμου και αποτελεί μέτρον το οποίον, εις μίαν δημοκρατικήν κοινωνίαν, είναι αναγκαίον δια την εθνικήν ασφάλειαν, την δημοσίαν ασφάλειαν, την οικονομικήν ευημερίαν της χώρας, την προάσπισιν της τάξεως και την πρόληψιν ποινικών παραβάσεων, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής ή την προστασίαν των δικαιωμάτων και ελευθεριών άλλων.»

6 Κατά τα άρθρα 21 και 92 του Καθεστώτος που εφαρμόζεται επί του Λοιπού Προσωπικού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι διατάξεις του άρθρου 1 του παραρτήματος VII του ΚΥΚ περί των προϋποθέσεων χορηγήσεως των οικογενειακών επιδομάτων εφαρμόζονται κατ' αναλογία στους συμβασιούχους υπαλλήλους.

7 Το άρθρο 1, παράγραφος 2, του παραρτήματος VII του ΚΥΚ προβλέπει τα εξής:

«Δικαιούται επιδόματος στέγης:

[…]

γ) ο υπάλληλος ο οποίος έχει καταχωρηθεί ως σύντροφος σταθερής μη έγγαμης σχέσης συμβίωσης, υπό τον όρο ότι:

i) το ζεύγος προσκομίζει επίσημο έγγραφο, αναγνωριζόμενο ως τέτοιο από κράτος μέλος ή από οποιαδήποτε αρμόδια αρχή κράτους μέλους, που πιστοποιεί το καθεστώς τους ως συντρόφων μη έγγαμης σχέσης συμβίωσης,

ii) κανείς από τους συντρόφους της σχέσης συμβίωσης δεν διατελεί σε έγγαμη σχέση συμβίωσης ούτε σε άλλη μη έγγαμη σχέση συμβίωσης,

iii) οι σύντροφοι δεν έχουν μεταξύ τους κανένα από τους εξής δεσμούς: γονείς, τέκνα, πάπποι ή μάμμες, εγγονοί ή εγγονές, αδελφοί και αδελφές, θείοι, θείες, ανεψιοί, ανεψιές, γαμβροί και νύφες,

iv) το ζεύγος δεν δύναται νομίμως να τελέσει γάμο σε κράτος μέλος· ένα ζεύγος θεωρείται ότι δύναται νομίμως να τελέσει γάμο, για τους σκοπούς του παρόντος σημείου, αποκλειστικά στις περιπτώσεις που τα μέλη του ζεύγους πληρούν όλους τους όρους που τίθενται από τη νομοθεσία κράτους μέλους το οποίο επιτρέπει το γάμο ενός τέτοιου ζεύγους

δ) με ειδική και αιτιολογημένη απόφαση της αρμοδίας για διορισμούς αρχής, λαμβανομένη βάσει αποδεικτικών εγγράφων, ο υπάλληλος ο οποίος, αν και δεν πληροί τις προβλεπόμενες στα στοιχεία α′, β′ και γ′ προϋποθέσεις, αναλαμβάνει εν τούτοις πραγματικά οικογενειακά βάρη.»

8 Κατά τις αιτιολογικές σκέψεις του κανονισμού (ΕΚ, Ευρατόμ) 723/2004 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 2004, που θέσπισε το ισχύον κείμενο του ΚΥΚ:

«(7) Θα πρέπει να τηρείται η αρχή περί μη διακρίσεων, όπως κατοχυρώνεται στη Συνθήκη ΕΚ, η οποία, ως εκ τούτου, απαιτεί την περαιτέρω ανάπτυξη μιας πολιτικής προσωπικού που εξασφαλίζει ίσες ευκαιρίες για όλους, ανεξαρτήτως φύλου, σωματικής ικανότητας, ηλικίας, φυλετικής ή εθνοτικής ταυτότητας, γενετήσιου προσανατολισμού και οικογενειακής κατάστασης.

(8) Οι υπάλληλοι που τελούν σε μη έγγαμη σχέση συμβίωσης αναγνωρισμένη από ένα κράτος μέλος ως σταθερή σχέση συμβίωσης, οι οποίοι δεν μπορούν να συνάψουν νομίμως γάμο, θα πρέπει να απολαύουν των ίδιων πλεονεκτημάτων με τα έγγαμα ζεύγη.»

9 Κατά το άρθρο 489 του Ποινικού Κώδικα του Βασιλείου του Μαρόκου (στο εξής: άρθρο 489 ΠΚΜ):

«Τιμωρείται με φυλάκιση έξι μηνών έως τριών ετών και με χρηματική ποινή 200 έως 1 000 ντιράμ, υπό τον όρο ότι η πράξη δεν συνιστά σοβαρότερη παράβαση, όποιος επιχειρεί ασελγή πράξη ή παρά φύση ασέλγεια με άτομο του ιδίου φύλου.»

10 Το άρθρο 46 του νόμου της 16ης Ιουλίου 2004 περί του Code de droit international privé (Κώδικα ιδιωτικού διεθνούς δικαίου) του Βασιλείου του Βελγίου (στο εξής: άρθρο 46 CDIP), που φέρει τον τίτλο «Εφαρμοστέο δίκαιο για τη σύναψη γάμου», προβλέπει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη του άρθρου 47 [που αφορά τις διατυπώσεις σχετικά με την τέλεση του γάμου], οι προϋποθέσεις του κύρους του γάμου ρυθμίζονται, για κάθε σύζυγο, από το δίκαιο του κράτους της ιθαγένειάς του κατά τον χρόνο τελέσεως του γάμου.

Η εφαρμογή διατάξεως του δικαίου που ορίζεται σύμφωνα με την παράγραφο 1 αποκλείεται αν η διάταξη αυτή απαγορεύει το γάμο μεταξύ προσώπων του ιδίου φύλου, εφόσον το ένα από αυτά έχει την ιθαγένεια κράτους ή τη συνήθη διαμονή του στο έδαφος κράτους, το δίκαιο του οποίου επιτρέπει τέτοιο γάμο.»

Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς

11 Ο προσφεύγων, συμβασιούχος υπάλληλος της Επιτροπής από 1ης Μαρτίου 2009, έχει διπλή, βελγική και μαροκινή ιθαγένεια.

12 Στις 10 Οκτωβρίου 2008, ο προσφεύγων και ο σύντροφός του του ιδίου φύλου, ισπανικής ιθαγένειας, με τον οποίο τελεί σε μη έγγαμη σχέση συμβίωσης προέβησαν σε «δήλωση νόμιμης συμβίωσης» ενώπιον του ληξίαρχου των Βρυξελλών (Βέλγιο). Η δήλωση αυτή καταχωρίστηκε, αυθημερόν, στο εθνικό μητρώο.

13 Κατά τον καθορισμό των ατομικών δικαιωμάτων του προσφεύγοντος, το Γραφείο «διαχειρίσεως και εκκαθαρίσεως ατομικών δικαιωμάτων» (PMO), με απόφασή του της 5ης Μαρτίου 2009, αρνήθηκε να χορηγήσει στον προσφεύγοντα επίδομα στέγης, προβάλλοντας προφορικώς ως δικαιολογία για την άρνηση αυτή ότι το ζεύγος δεν πληρούσε την προϋπόθεση που θέτει το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο γ', περίπτωση iv, του παραρτήματος VII του ΚΥΚ, δεδομένου ότι είχε τη δυνατότητα να τελέσει γάμο στο Βέλγιο.

14 Στις 9 Μαρτίου 2009, ο προσφεύγων ζήτησε να αναγνωριστεί η νόμιμη συμβίωσή του από το PMO, προκειμένου να υπαχθεί ο σύντροφός του στο καθεστώς υγειονομικής ασφαλίσεως της Επιτροπής. Με επιστολή της 6ης Απριλίου 2009, το PMO δέχθηκε το αίτημα αυτό, ενημερώνοντας τον προσφεύγοντα ότι ο σύντροφός του, στερούμενος επαγγελματικού εισοδήματος, μπορούσε να καλυφθεί από την κύρια ασφάλιση του προσφεύγοντος κατ' εφαρμογή του άρθρου 72, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του ΚΥΚ.

15 Με ηλεκτρονική επιστολή της 2ας Απριλίου 2009, ο προσφεύγων υπέβαλε ένσταση, κατά το άρθρο 90, παράγραφος 2, του ΚΥΚ, κατά της αποφάσεως του PMO, της 5ης Μαρτίου 2009, υποστηρίζοντας κατ' ουσίαν ότι, λόγω της μαροκινής νομοθεσίας που ποινικοποιεί τις πράξεις ομοφυλοφιλίας, η μαροκινή ιθαγένειά του καθώς και οι νομικοί και συναισθηματικοί δεσμοί που διατηρεί με το Μαρόκο «έχουν ως αποτέλεσμα την αδυναμία του να συνάψει γάμο» με πρόσωπο του ιδίου φύλου.

16 Με απόφαση της 17ης Ιουλίου 2009, η αρμόδια για τους διορισμούς αρχή (στο εξής: ΑΔΑ) απέρριψε την ένσταση του προσφεύγοντος, υπογραμμίζοντας ότι η μαροκινή νομοθεσία περί καταστολής της ομοφυλοφιλικής συμπεριφοράς δεν αποτελεί εμπόδιο για τον γάμο του προσφεύγοντος στο Βέλγιο.

Αιτήματα των διαδίκων και διαδικασία

17 Ο προσφεύγων ζητεί από το Δικαστήριο ΔΔ:

— να ακυρώσει την απόφαση του PMO, της 5ης Μαρτίου 2009, περί μη χορηγήσεως στον προσφεύγοντα επιδόματος στέγης·

— να ακυρώσει την απόφαση της ΑΔΑ, της 17ης Ιουλίου 2009, περί απορρίψεως της ενστάσεώς του·

— να καταδικάσει την καθής στα δικαστικά έξοδα.

18 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο ΔΔ:

— να απορρίψει την προσφυγή ως αβάσιμη·

— να καταδικάσει τον προσφεύγοντα στα δικαστικά έξοδα.

19 Με επιστολή που περιήλθε στη Γραμματεία στις 21 Οκτωβρίου 2009, ο προσφεύγων υπέβαλε αίτημα για διατήρηση της ανωνυμίας, το οποίο έγινε δεκτό από το Δικαστήριο ΔΔ. Η απόφαση αυτή κοινοποιήθηκε στους διαδίκους με έγγραφο της Γραμματείας της 19ης Νοεμβρίου 2009.

20 Το Δικαστήριο ΔΔ, προκειμένου να διασφαλίσει την πληρότητα της δικογραφίας και την υπό τις καλύτερες συνθήκες διεξαγωγή της διαδικασίας, έλαβε μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας αυτής, προβλεπόμενα από τα άρθρα 55 και 56 του Κανονισμού Διαδικασίας. Προς τούτο, ο προσφεύγων κλήθηκε, με την προκαταρκτική έκθεση ακροατηρίου, να απαντήσει σε ερωτήσεις που αφορούσαν ιδίως τους δεσμούς του με το Μαρόκο.

21 Με επιστολή που περιήλθε στο Δικαστήριο ΔΔ στις 19 Μαρτίου 2010, ο προσφεύγων συμμορφώθηκε προς το αίτημα του Δικαστηρίου ΔΔ. Από την επιστολή αυτή και τα συνημμένα έγγραφα προκύπτει ότι ο προσφεύγων γεννήθηκε στις 23 Οκτωβρίου 1975 στο Βέλγιο και ότι, έχοντας εκ γενετής τη μαροκινή ιθαγένεια, απέκτησε τη βελγική ιθαγένεια σε ηλικία δεκατεσσάρων ετών, κατά τρόπο αυτόματο, λόγω της αποκτήσεως της βελγικής ιθαγένειας από τον πατέρα του. Προκύπτει επίσης από τα προαναφερθέντα έγγραφα ότι ο προσφεύγων ζούσε πάντοτε στο Βέλγιο, με εξαίρεση μία επταετή διαμονή στην Ισπανία, και μετέβαινε στο Μαρόκο μόνον για τις διακοπές του. Ο προσφεύγων επισημαίνει εντούτοις ότι μιλάει τη γλώσσα των Βερβέρων και αραβικά και ότι, όντας μουσουλμανικού θρησκεύματος, παρακολούθησε το αραβικό σχολείο, μια φορά την εβδομάδα, μέχρι την ηλικία των δεκατριών ετών. Εξάλλου, ισχυρίζεται ότι από το 2003, έτος κατά το οποίο ο πατέρας του συνταξιοδοτήθηκε, οι γονείς του έχουν την κύρια διαμονή τους στο Μαρόκο, όπου έχουν αποκτήσει ακίνητη περιουσία. Τέλος, αναφέρει ότι βρίσκεται σε διαπραγματεύσεις με μεσίτη προκειμένου να αποκτήσει σύντομα ακίνητο στο Μαρόκο, πράξη που θα απαιτήσει την αναφορά της οικογενειακής του καταστάσεως.

22 Εξάλλου, με την προκαταρκτική έκθεση ακροατηρίου, οι διάδικοι κλήθηκαν επίσης να προσκομίσουν στο Δικαστήριο ΔΔ αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την πραγματική εφαρμογή του άρθρου 489 ΠΚΜ.

23 Με επιστολές που περιήλθαν στη Γραμματεία του Δικαστηρίου ΔΔ στις 31 Μαρτίου 2010 και 2 Απριλίου 2010, η Επιτροπή και ο προσφεύγων προσκόμισαν, αντιστοίχως, ορισμένες πληροφορίες σχετικά με την πραγματική εφαρμογή του άρθρου 489 ΠΚΜ, οι οποίες, προερχόμενες συγκεκριμένα από τον διεθνή τύπο και από μη κυβερνητικές οργανώσεις, αναφέρονται σε μία τουλάχιστον περίπτωση πραγματικής εφαρμογής του άρθρου 489 ΠΚΜ τον Δεκέμβριο 2007.

24 Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο προσφεύγων κατέθεσε ηλεκτρονική επιστολή που απέστειλε στις 16 Σεπτεμβρίου 2009 στο PMO για να του γνωστοποιήσει ότι ο σύντροφός του άρχισε, από την ημερομηνία αυτή, να εργάζεται στην Επιτροπή.

Επί του αντικειμένου της διαφοράς

25 Ο προσφεύγων ζητεί την ακύρωση, αφενός, της αποφάσεως του PMO, της 5ης Μαρτίου 2009, με την οποία αυτό αρνήθηκε, κατά τον καθορισμό των ατομικών δικαιωμάτων του προσφεύγοντος, να του χορηγήσει επίδομα στέγης και, αφετέρου, της αποφάσεως της ΑΔΑ, της 17ης Ιουλίου 2009, περί απορρίψεως της ενστάσεώς του κατά της αποφάσεως της 5ης Μαρτίου 2009.

26 Κατά πάγια νομολογία, το αίτημα ακυρώσεως της αποφάσεως περί ρητής ή σιωπηρής απορρίψεως ενστάσεως στερείται, αυτό καθεαυτό, αυτοτελούς περιεχομένου και, στην πραγματικότητα, ταυτίζεται με το αίτημα ακυρώσεως της βλαπτικής πράξεως κατά της οποίας υποβλήθηκε η ένσταση (απόφαση του Δικαστηρίου ΔΔ της 23ης Φεβρουαρίου 2010, F-7/09, Faria κατά ΓΕΕΑ, δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί στη Συλλογή, σκέψη 30, και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

27 Πράγματι, κάθε απόφαση απορριπτική διοικητικής ενστάσεως, είτε ρητή είτε σιωπηρή, όταν δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να επιβεβαιώνει την πράξη ή την παράλειψη για την οποία παραπονείται ο ενιστάμενος δεν συνιστά, μεμονωμένως λαμβανομένη, πράξη δεκτική προσβολής (απόφαση του Δικαστηρίου της 28ης Μαΐου 1980, 33/79 και 75/79, Kuhner κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1980/II, σ. 221, σκέψη 9· διάταξη του Δικαστηρίου της 16ης Ιουνίου 1988, 371/87, Προγούλης κατά Επιτροπής, Συλλογή 1988, σ. 3081, σκέψη 17· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 12ης Δεκεμβρίου 2002, Τ-338/00 και Τ-376/00, Morello κατά Επιτροπής, Συλλογή Υπ.Υπ. 2002, σ. I-A-301 και II-1457, σκέψη 34, και της 2ας Μαρτίου 2004, Τ-14/03, Di Marzio κατά Επιτροπής, Συλλογή Υπ.Υπ. 2004, σ. I-A-43 και II-167, σκέψη 54).

28 Δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως βλαπτική μια καθαρώς επιβεβαιωτική πράξη, όπως είναι η πράξη η οποία δεν περιέχει κανένα νέο στοιχείο σε σχέση με προγενέστερη βλαπτική πράξη την οποία, επομένως, δεν αντικαθιστά (βλ., συναφώς, απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Δεκεμβρίου 1980, 23/80, Grasselli κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1980/III, σ. 451, σκέψη 18· διάταξη του Πρωτοδικείου της 27ης Ιουνίου 2000, Τ-608/97, Plug κατά Επιτροπής, Συλλογή Υπ.Υπ. 2000, σ. I-A-125 και II-569, σκέψη 23· προπαρατεθείσα απόφαση Di Marzio κατά Επιτροπής, σκέψη 54).

29 Εντούτοις, έχει επανειλημμένα κριθεί ότι μια ρητή απόφαση περί απορρίψεως διοικητικής ενστάσεως μπορεί, λαμβανομένου υπόψη του περιεχομένου της, να μην έχει χαρακτήρα επιβεβαιωτικό της πράξεως την οποία προσβάλλει ο προσφεύγων. Αυτό συμβαίνει όταν η απόφαση περί απορρίψεως διοικητικής ενστάσεως περιέχει επανεξέταση της καταστάσεως του προσφεύγοντος βάσει νέων νομικών και πραγματικών στοιχείων ή όταν τροποποιεί ή συμπληρώνει την αρχική απόφαση. Στις περιπτώσεις αυτές, η απόρριψη της ενστάσεως αποτελεί πράξη υποκείμενη στον έλεγχο του δικαστή, ο οποίος τη λαμβάνει υπόψη κατά την εκτίμηση της νομιμότητας της προσβαλλομένης πράξεως (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 10ης Ιουνίου 2004, Τ-258/01, Eveillard κατά Επιτροπής, Συλλογή Υπ.Υπ. 2004, σ. I-A-167 και II-747, σκέψη 31, και της 7ης Ιουνίου 2005, Τ-375/02, Cavallaro κατά Επιτροπής, Συλλογή Υπ.Υπ. 2005, σ. I-A-151 και II-673, σκέψεις 63 έως 66· απόφαση του Δικαστηρίου ΔΔ της 9ης Σεπτεμβρίου 2008, F-18/08, Ritto κατά Επιτροπής, Συλλογή Υπ.Υπ. 2008, σ. I-A-1-28 και II-A-1-1495 σκέψη 17), ή ακόμη και τη θεωρεί βλαπτική πράξη που αντικαθιστά την τελευταία (βλ., συναφώς, προπαρατεθείσα απόφαση Kuhner κατά Επιτροπής, σκέψη 9· προπαρατεθείσα απόφαση Morello κατά Επιτροπής, σκέψη 35, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Οκτωβρίου 2004, Τ-389/02, Sandini κατά Δικαστηρίου, Συλλογή Υπ.Υπ. 2004, σ. I-A-295 και II-1339, σκέψη 49).

30 Στην προκειμένη περίπτωση, πρέπει να επισημανθεί ότι η απόφαση της 5ης Μαρτίου 2009 περιοριζόταν στην άρνηση χορηγήσεως επιδόματος στέγης στον προσφεύγοντα, με προφορική αιτιολογία. Κατόπιν όμως της αρνήσεως αυτής, ο προσφεύγων, με την ένστασή του, υπέβαλε στην Επιτροπή νομικά και πραγματικά στοιχεία που αφορούν τη μαροκινή νομοθεσία περί καταστολής των ομοφυλοφιλικών πράξεων, νομοθεσία εφαρμοστέα στην περίπτωσή του λόγω της ιθαγενείας του. Κατά συνέπεια, η απόφαση της 17ης Ιουλίου 2009, έστω και αν επιβεβαιώνει την άρνηση της Επιτροπής να χορηγήσει επίδομα στέγης στον προσφεύγοντα, απορρίπτοντας τα επιχειρήματα του τελευταίου και συμπληρώνοντας την προφορική αιτιολόγηση της αρνήσεως αυτής, ελήφθη πάντως έπειτα από επανεξέταση της καταστάσεως του προσφεύγοντος.

31 Υπό τις συνθήκες αυτές, η απόφαση της 17ης Ιουλίου 2009 δεν αποτελεί πράξη επιβεβαιωτική της προηγουμένης αποφάσεως και πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά τον έλεγχο της νομιμότητας που πρέπει να ασκήσει το Δικαστήριο ΔΔ.

32 Κατά συνέπεια, πρέπει να θεωρηθεί ότι με την προσφυγή υποβάλλονται στο Δικαστήριο ΔΔ αιτήματα περί ακυρώσεως τόσο της αποφάσεως της 5ης Μαρτίου 2009, όσο και αυτής της 17ης Ιουλίου 2009 (στο εξής: προσβαλλόμενες αποφάσεις).

Επί των αιτημάτων περί ακυρώσεως των προσβαλλομένων αποφάσεων

33 Προς στήριξη των αιτημάτων του περί ακυρώσεως των προσβαλλομένων αποφάσεων, ο προσφεύγων προβάλλει έναν μοναδικό λόγο ακυρώσεως, τον οποίο αντλεί από την παράβαση του άρθρου 1, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, περίπτωση iv (στο εξής: πρώτη επίδικη διάταξη) και στοιχείο δ′ (στο εξής: δεύτερη επίδικη διάταξη) του παραρτήματος VII του ΚΥΚ.

Επιχειρήματα των διαδίκων

34 Στο πλαίσιο του μοναδικού λόγου ακυρώσεως, ο προσφεύγων προβάλλει, κατ' ουσίαν, τρεις αιτιάσεις κατά των προσβαλλομένων αποφάσεων.

35 Πρώτον, ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι, λαμβανομένης υπόψη της μιας από τις δύο ιθαγένειές του, δηλαδή της μαροκινής ιθαγένειας, την οποία απαγορεύεται να αποποιηθεί, οι διώξεις τις οποίες θα υφίστατο στο Μαρόκο δυνάμει του άρθρου 489 ΠΚΜ, εάν συνήπτε στο Βέλγιο γάμο με τον σύντροφό του, καθιστούν τον γάμο αυτό αδύνατο. Κατά την άποψη του προσφεύγοντος, θα αποκαλυπτόταν αμέσως η ομοφυλοφιλία του και τότε θα υφίστατο διώξεις τις οποίες θα προκαλούσε απλώς και μόνο το γεγονός της μεταβολής της οικογενειακής του καταστάσεως που θα επέφερε ο γάμος. Αυτό θα είχε ως συνέπεια ότι σε κάθε διοικητική ενέργεια κατά την οποία θα έπρεπε να δηλωθεί η οικογενειακή του κατάσταση (π.χ. για ανανέωση διαβατηρίου, για την αγορά ή πώληση ακινήτων ή ακόμη σε περίπτωση κληρονομιάς) θα διέτρεχε πραγματικό κίνδυνο να υποστεί ποινικές κυρώσεις.

36 Δεύτερον, ο προσφεύγων υποστηρίζει ότι, σε κάθε περίπτωση και ανεξαρτήτως της δυνατότητας εφαρμογής της πρώτης επίδικης διατάξεως, υφίσταται, λόγω του καθήκοντος αρωγής της διοικήσεως έναντι του υπαλλήλου, η δυνατότητα λήψεως επιδόματος στέγης κατ' εφαρμογή της δεύτερης επίδικης διατάξεως, εάν ο υπάλληλος δεν πληροί, κατά την άποψη της Επιτροπής, τις προϋποθέσεις που θέτει η πρώτη επίδικη διάταξη και, εντούτοις, αναλαμβάνει πραγματικά οικογενειακά βάρη.

37 Τρίτον, η παράβαση των δύο επίδικων διατάξεων συνεπάγεται δυσμενή διάκριση σε βάρος του προσφεύγοντος, σε σχέση με τους υπαλλήλους για τους οποίους η επιλογή συνάψεως γάμου δεν αντίκειται σε αρχή δημοσίου δικαίου της χώρας της ιθαγένειάς τους.

38 Η Επιτροπή ζητεί την απόρριψη του μοναδικού λόγου ακυρώσεως που προβάλλει ο προσφεύγων, αντικρούοντας τις τρεις αιτιάσεις που προαναφέρθηκαν.

39 Πρώτον, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το άρθρο 489 ΚΠΜ δεν προβλέπει κυρώσεις για τον γάμο μεταξύ προσώπων του ιδίου φύλου, αλλά για τη σεξουαλική πράξη μεταξύ προσώπων του ιδίου φύλου. Ανεξαρτήτως όμως της οικογενειακής του καταστάσεως, ο προσφεύγων, σε κάθε περίπτωση, τελεί θεωρητικώς υπό την απειλή διώξεων, δεδομένου ότι οι μαροκινές αρχές θα μπορούσαν να πληροφορηθούν την ομοφυλοφιλία του με άλλο τρόπο και, συγκεκριμένα, πληροφορούμενες την ήδη καταχωρισμένη νόμιμη συμβίωση με τον σύντροφό του του ιδίου φύλου. Εξάλλου, δεδομένου ότι ο ενδεχόμενος γάμος του προσφεύγοντος με τον σύντροφό του στο Βέλγιο δεν θα επέφερε αποτελέσματα στο Μαρόκο, ο προσφεύγων δεν θα ήταν υποχρεωμένος να αποκαλύψει την ύπαρξη του γάμου στις μαροκινές αρχές, ιδίως μάλιστα αφού το μαροκινό δελτίο ταυτότητάς του θα αρκούσε για οποιαδήποτε διοικητική ενέργεια στη χώρα αυτή. Επιπλέον, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι ουδόλως απαιτεί να αποποιηθεί ο προσφεύγων τη μαροκινή ιθαγένειά του για να λάβει επίδομα στέγης, αφού στην προκειμένη περίπτωση το βελγικό δίκαιο επιτρέπει τον γάμο του προσφεύγοντος παρά τη μαροκινή ιθαγένειά του. Εξάλλου, δεν απόκειται στα δικαστήρια της Ένωσης να ερμηνεύσουν την εν λόγω διάταξη, διότι αυτή περιέχει ρητή παραπομπή στις νομοθεσίες των κρατών μελών, με αποτέλεσμα το ζήτημα κατά πόσον το ζεύγος δύναται νομίμως να τελέσει γάμο σε κράτος μέλος να εξαρτάται από απόφαση που εμπίπτει στην αποκλειστική αρμοδιότητα του εν λόγω κράτους μέλους, εν προκειμένω του Βελγίου.

40 Δεύτερον, όσον αφορά τη δυνατότητα εφαρμογής της δεύτερης επίδικης διατάξεως, η Επιτροπή εκτιμά ότι η αιτίαση είναι, αφενός, απαράδεκτη, καθόσον ο προσφεύγων, παραλείποντας να υποβάλει σχετικό αίτημα ή ένσταση κατά της φερομένης σιωπηρής αρνήσεως της Επιτροπής να εφαρμόσει την εν λόγω διάταξη, δεν τήρησε την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία. Αφετέρου, ο προσφεύγων δεν προσκόμισε αποδεικτικά έγγραφα που να πιστοποιούν την ύπαρξη των οικογενειακών βαρών του. Σε κάθε περίπτωση, η Επιτροπή διαθέτει ευρύ περιθώριο διακριτικής ευχέρειας όσον αφορά την εφαρμογή της δεύτερης επίδικης διατάξεως, η οποία, ακόμη και αν υποτεθεί ότι ο προσφεύγων πληροί τις προϋποθέσεις της, δεν καθιερώνει απόλυτο δικαίωμα λήψεως επιδόματος στέγης.

41 Τρίτον, η Επιτροπή εκτιμά ότι, κατά τη νομολογία, η διαφορετική μεταχείριση που στηρίζεται στην οικογενειακή κατάσταση δεν συνιστά δυσμενή διάκριση. Δεδομένου ότι η πρώτη επίδικη διάταξη υποβάλλει σε διαφορετικό καθεστώς τους υπαλλήλους που διατελούν σε σχέση συμβίωσης και τους έγγαμους υπαλλήλους, ο προσφεύγων έπρεπε να προβάλει ένσταση ελλείψεως νομιμότητας στρεφόμενη κατά της διατάξεως αυτής. Όμως δεν το έπραξε.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου ΔΔ

42 Πρέπει, κατ' αρχάς, να επισημανθεί ότι η επέκταση του δικαιώματος επιδόματος στέγης στους υπαλλήλους οι οποίοι έχουν καταχωρισθεί ως σύντροφοι σταθερής μη έγγαμης σχέσης συμβίωσης, συμπεριλαμβανομένων των προσώπων του ιδίου φύλου, ανταποκρίνεται, κατά την έβδομη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 723/2004, στη φροντίδα του νομοθέτη να μεριμνά για την εφαρμογή της αρχής της απαγορεύσεως των διακρίσεων, την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 13, παράγραφος 1, ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 19, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ) και να επιδιώκει, με τον τρόπο αυτό, την ανάπτυξη μιας πολιτικής προσωπικού που εξασφαλίζει ίσες ευκαιρίες για όλους, ανεξαρτήτως γενετήσιου προσανατολισμού ή οικογενειακής κατάστασης του ενδιαφερομένου, πράγμα που ανταποκρίνεται και στην απαγόρευση κάθε διακρίσεως λόγω γενετήσιου προσανατολισμού, που προβλέπεται στο άρθρο 21, παράγραφος 1, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Εξάλλου, η επέκταση του δικαιώματος επιδόματος στέγης στους υπαλλήλους οι οποίοι έχουν καταχωρισθεί ως σύντροφοι σταθερής μη έγγαμης σχέσης συμβίωσης, συμπεριλαμβανομένων των προσώπων του ιδίου φύλου, εκφράζει την απαίτηση προστασίας των υπαλλήλων από την επέμβαση της διοικήσεως στην άσκηση του δικαιώματός τους σε σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, όπως αυτό αναγνωρίζεται από το άρθρο 7 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ.

43 Κατά το πρότυπο της προστασίας των δικαιωμάτων που κατοχυρώνει η ΕΣΔΑ, πρέπει οι κανόνες του ΚΥΚ που επεκτείνουν το δικαίωμα επιδόματος στέγης στους υπαλλήλους οι οποίοι έχουν καταχωρισθεί ως σύντροφοι σταθερής μη έγγαμης σχέσης συμβίωσης, συμπεριλαμβανομένων των προσώπων του ιδίου φύλου, να ερμηνεύονται κατά τρόπο ικανό να εξασφαλίσει καλύτερη αποτελεσματικότητα των κανόνων αυτών, ώστε το εν λόγω δικαίωμα να μην παραμένει θεωρητικό ή ψευδώνυμο, αλλά να αποδεικνύεται συγκεκριμένο και πραγματικό (βλ., συναφώς, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, αποφάσεις Airey κατά Ιρλανδίας, της 9ης Οκτωβρίου 1979, σειρά A αρ. 32, § 24· Ενιαίο Κομμουνιστικό Κόμμα της Τουρκίας κ.λπ. κατά Τουρκίας, της 30ής Ιανουαρίου 1998, *Recueil des arrêts et décisions*, 1998-I, § 33· Kreuz κατά Πολωνίας, της 19ης Ιουνίου 2001, *Recueil des arrêts et décisions*, 2001-VI, § 57, και Scoppola κατά Ιταλίας (αρ. 2) [τμήμα μείζονος συνθέσεως] της 17ης Σεπτεμβρίου 2009, *Recueil des arrêts et décisions*, 2009-, § 104).

44 Για τους υπαλλήλους όμως οι οποίοι έχουν καταχωρισθεί ως σύντροφοι σταθερής μη έγγαμης σχέσης συμβίωσης, συμπεριλαμβανομένων των προσώπων του ιδίου φύλου, το δικαίωμα επιδόματος στέγης, όπως καθιερώνεται από την πρώτη επίδικη διάταξη, θα κινδύνευε να αποδειχθεί θεωρητικό και ψευδώνυμο εάν στην «δυνατότητα νόμιμης τελέσεως γάμου σε κράτος μέλος», η έλλειψη της οποίας αποτελεί μια από τις προϋποθέσεις για να δικαιούται ένας τέτοιος υπάλληλος επίδομα στέγης, αποδιδόταν μια έννοια αποκλειστικά τυπική, που θα εξαρτούσε την εφαρμογή της πρώτης επίδικης διατάξεως από το κατά πόσον το ζεύγος πληροί τις νόμιμες προϋποθέσεις που θέτει το εφαρμοστέο

εθνικό δίκαιο, χωρίς να ελέγχεται ο συγκεκριμένος και πραγματικός χαρακτήρας της δυνατότητας τελέσεως γάμου κατά την έννοια της προαναφερθείσας νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

45 Επομένως, η διοίκηση, ερευνώντας κατά πόσον ένα ζεύγος προσώπων του ιδίου φύλου δύναται νομίμως να τελέσει γάμο σύμφωνα με τη νομοθεσία κράτους μέλους, δεν μπορεί να αγνοήσει τις διατάξεις νόμου άλλου κράτους, με το οποίο η συγκεκριμένη κατάσταση συνδέεται στενά λόγω της ιθαγένειας των ενδιαφερομένων, εφόσον ο νόμος αυτός, ο οποίος δεν εφαρμόζεται βέβαια επί των ζητημάτων τελέσεως του γάμου, υπάρχει κίνδυνος να καταστήσει θεωρητική και ψευδώνυμη τη δυνατότητα τελέσεως γάμου και, συνεπώς, το δικαίωμα επιδόματος στέγης. Αυτό συμβαίνει ειδικότερα στην περίπτωση εθνικού νόμου που ποινικοποιεί τις ομοφυλοφιλικές πράξεις, χωρίς μάλιστα να διακρίνει ανάλογα με τον τόπο τελέσεως της ομοφυλοφιλικής πράξεως, όπως π.χ. στην περίπτωση του άρθρου 489 ΚΠΜ

46 Το συμπέρασμα αυτό δεν είναι δυνατόν να κλονισθεί από τη διατύπωση του δεύτερου εδαφίου της πρώτης επίδικης διατάξεως. Πράγματι, το εν λόγω εδάφιο αναφέρει απλώς ότι, για να «δύναται» το ενδιαφερόμενο ζεύγος «νομίμως να τελέσει γάμο», κατά την έννοια του πρώτου εδαφίου της πρώτης επίδικης διατάξεως, πρέπει τα μέλη του να πληρούν «όλους» τους όρους που τίθενται από την εφαρμοστέα νομοθεσία. Με τον τρόπο αυτό, απλώς διευκρινίζει τον κανόνα που έχει θέσει το πρώτο εδάφιο της ίδιας διατάξεως και η εν λόγω διευκρίνιση δεν έχει καμία σχέση με την προβληματική που αναπτύχθηκε στις σκέψεις 43 έως 45 της παρούσας αποφάσεως και δεν αντίκειται στις κατευθυντήριες γραμμές που συνάγονται από τις σκέψεις αυτές, στο πλαίσιο της εν λόγω προβληματικής. Η ερμηνεία αυτού του δεύτερου εδαφίου υπό την έννοια ότι μόνον οι ισχύουσες διατάξεις της νομοθεσίας του οικείου κράτους μέλους λαμβάνονται υπόψη όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 1, παράγραφος 2, του παραρτήματος VII του ΚΥΚ αντιβαίνει στην απαίτηση «δυναμικής» ερμηνείας, που να λαμβάνει υπόψη, κατά πάγια νομολογία, όχι μόνον το γράμμα της εν λόγω διατάξεως, αλλά και τους επιδιωκόμενους από τον νομοθέτη σκοπούς (βλ., συναφώς, απόφαση του Δικαστηρίου ΔΔ της 29ης Σεπτεμβρίου 2009, F-69/07 και F-60/08, Ο κατά Επιτροπής, Συλλογή Υπ.Υπ. 2008, σ. I-A-1-349 και II-A-1-1833, σκέψη 114 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

47 Στην προκειμένη περίπτωση, το Δικαστήριο ΔΔ διαπιστώνει ότι ο προσφεύγων είναι συμβασιούχος υπάλληλος, ο οποίος έχει καταχωρισθεί ως σύντροφος σταθερής μη έγγαμης σχέσης συμβίωσης στο Βέλγιο. Κατά συνέπεια, το εν λόγω ζεύγος θα μπορούσε, κατ' αρχήν, να συνάψει νομίμως γάμο στο Βέλγιο, καθόσον το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 46 CDIP αίρει την απαγόρευση του γάμου μεταξύ προσώπων του ιδίου φύλου που προβλέπει, ενδεχομένως, το εθνικό δίκαιο ενός από τα μέλη του ζεύγους, δηλώνοντας, με τον τρόπο αυτό, ότι μια απαγόρευση του είδους αυτού είναι αντίθετη προς τις κοινωνικές και νομικές αντιλήψεις που κρατούν στο Βέλγιο.

48 Ο προσφεύγων, εντούτοις, υποστήριξε, χωρίς αυτό να αμφισβητείται από την Επιτροπή, ότι το άρθρο 489 ΠΚΜ εξακολουθεί να αποτελεί ισχύον δίκαιο στο Μαρόκο, χώρα με την οποία συνδέεται στενά λόγω της μιας από τις δύο ιθαγένειές του.

49 Επιπλέον, στηριζόμενος σε ογκώδη έγγραφη τεκμηρίωση σχετικά με την πάντοτε επίκαιρη δίωξη των ομοφυλοφίλων στο Μαρόκο, ο προσφεύγων υποστήριξε ότι το άρθρο 489 ΠΚΜ τυγχάνει πραγματικής εφαρμογής στη χώρα αυτή και ότι κάθε Μαροκινός υπήκοος που σχεδιάζει να συνάψει γάμο με πρόσωπο του ιδίου φύλου διατρέχει σοβαρούς κινδύνους και υφίσταται πιέσεις. Πρέπει να γίνει δεκτό ότι, βάσει της εν λόγω τεκμηρίωσης, αυτοί οι κίνδυνοι και οι πιέσεις δεν παρίστανται υποθετικοί, αλλά εντελώς πραγματικοί.

50 Η Επιτροπή, με επιστολή της 31ης Μαρτίου 2010, διαβίβασε στο Δικαστήριο ΔΔ σειρά εγγράφων σχετικά με το ίδιο ζήτημα. Βάσει αυτής της έγγραφης τεκμηρίωσης, που εν μέρει ταυτίζεται με εκείνη του προσφεύγοντος, δεν είναι δυνατόν να αμφισβητηθούν σοβαρά τα επιχειρήματα του προσφεύγοντος που εκτέθηκαν στην προηγούμενη σκέψη.

51 Πράγματι, από τα έγγραφα που προσκόμισε η Επιτροπή προκύπτει, κατ' αρχάς, ότι, λόγω του άρθρου 489 ΠΚΜ, οι γαλλικές προξενικές αρχές στο Μαρόκο δεν είναι εξουσιοδοτημένες να καταχωρίζουν τις σχέσεις συμβίωσης μεταξύ προσώπων του ιδίου φύλου. Επίσης, από τα έγγραφα αυτά προκύπτει ότι, πρώτον, «η ομοφυλοφιλία είναι ανεκτή στο Μαρόκο εφόσον παραμένει κρυφή, αλλά [...] επισύρει κυρώσεις όταν αποκαλύπτεται φανερά» ότι, δεύτερον, «τον Ιούνιο 2004, 43 ομοφυλόφιλοι που είχαν συγκεντρωθεί για τη γιορτή ενός εξ αυτών σε αίθουσα εκδηλώσεων συνελήφθησαν και τέθηκαν υπό κράτηση», ότι, τρίτον, στις 10 Δεκεμβρίου 2007, το Πλημμελειοδικείο του Ksar El Kébir (Μαρόκο) καταδίκασε έξι άνδρες για παράβαση του άρθρου 489 ΠΚΜ και η απόφασή του επικυρώθηκε από το Εφετείο της Ταγγέρης (Μαρόκο), ότι, τέταρτον, «από το 1956 που το Μαρόκο έγινε ανεξάρτητο, περισσότεροι από 5 000 ομοφυλόφιλοι [προσήχθησαν ενώπιον] των δικαστηρίων» κατ' εφαρμογή του άρθρου 489 ΠΚΜ.

52 Η Επιτροπή, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, δήλωσε, βέβαια, ότι αν ο προσφεύγων είχε αποδείξει ότι διέτρεχε τον παραμικρό κίνδυνο να βρεθεί, από νομικής απόψεως, σε λεπτή θέση, υπό το πρίσμα του άρθρου 489 ΠΚΜ, λόγω του ενδεχόμενου γάμου του, θα επεδείκνυε τη μέριμνα και ευνοϊκή της διάθεση έναντι αυτού, εξετάζοντας τη δυνατότητα εφαρμογής της δεύτερης επίδικης διατάξεως στην περίπτωσή του. Εντούτοις, η Επιτροπή αρνήθηκε την ύπαρξη τέτοιου κινδύνου.

53 Από τη φύση όμως και το περιεχόμενό της, μια διάταξη όπως το άρθρο 489 ΠΚΜ περί καταστολής των ομοφυλοφιλικών πράξεων, τις οποίες ένας γάμος μεταξύ προσώπων του ιδίου φύλου συνεπάγεται εξ ορισμού, μπορεί ευλόγως να δημιουργήσει στον προσφεύγοντα φόβους διώξεων και ευλόγως δικαιολογεί τη διστακτικότητά του, καθώς και τη διστακτικότητα κάθε Μαροκινού πολίτη που επιδεικνύει τη συνήθη επιμέλεια και πρόνοια, να συνάψει γάμο με πρόσωπο του ιδίου φύλου. Από κανένα στοιχείο της δικογραφίας δεν είναι δυνατόν να συναχθεί ότι οι φόβοι αυτοί είναι παράλογοι ή υπερβολικοί· αντιθέτως, από τα έγγραφα που προσκόμισαν οι διάδικοι, διαπιστώνεται ότι οι κίνδυνοι που διατρέχουν και οι πιέσεις που υφίστανται οι Μαροκινοί πολίτες που σχεδιάζουν να συνάψουν γάμο με πρόσωπο του ιδίου φύλου είναι πραγματικοί (βλ. σκέψεις 49 και 50 της παρούσας αποφάσεως).

54 Εξάλλου, ακόμη και αν υποτεθεί ότι το άρθρο 489 ΠΚΜ έχει περιπέσει σε αχρησία, το γεγονός αυτό, εκτός του ότι δεν θα απήλλασσε, παρ' όλα αυτά, τον προσφεύγοντα από τα αισθήματα φόβου, οδύνης και αγωνίας που απορρέουν από την ίδια την ύπαρξη του εν λόγω άρθρου, ουδόλως θα απέκλειε τον κίνδυνο αλλαγής πολιτικής εκ μέρους των αρμόδιων αρχών, για όσο διάστημα το άρθρο παραμένει σε ισχύ (βλ., συναφώς, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, αποφάσεις Dudgeon κατά Ηνωμένου Βασιλείου, της 22ας Οκτωβρίου 1981, σειρά A αρ. 45, § 40-41, και Norris κατά Ιρλανδίας, της 26ης Οκτωβρίου 1988, σειρά A αρ. 142, § 33). Εξάλλου, υπό τις παρούσες συνθήκες, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο, κατά την έκδοση στο Μαρόκο μιας νομικής ή διοικητικής πράξεως για την οποία ο προσφεύγων θα είναι υποχρεωμένος να δηλώσει την οικογενειακή του κατάσταση, να αποτελέσει αυτός, στην περίπτωση που έχει συνάψει στο Βέλγιο γάμο με πρόσωπο του ιδίου φύλου, αντικείμενο αστυνομικών ερευνών στο Μαρόκο σχετικά με την ιδιωτική του συμπεριφορά ή να επιχειρηθεί από ιδιώτες στο Μαρόκο η κίνηση προσωπικών διώξεων σε βάρος του (βλ., συναφώς, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, απόφαση Μοδινός κατά Κύπρου, της 22ας Απριλίου 1993, σειρά A αριθ. 259, § 23).

55 Από τα προηγούμενα, λαμβανομένης υπόψη της δικογραφίας, συνάγεται ότι η δυνατότητα του προσφεύγοντος να τελέσει γάμο στο Βέλγιο δεν μπορεί να θεωρηθεί ως συγκεκριμένη και πραγματική, κατά την έννοια της νομολογίας που παρατίθεται στη σκέψη 43 της παρούσας αποφάσεως.

56 Δεν μπορεί, εξάλλου, να γίνει δεκτό το επιχείρημα της Επιτροπής ότι ο προσφεύγων τελεί, σε κάθε περίπτωση, θεωρητικώς υπό την απειλή διώξεων, καθόσον οι μαροκινές αρχές θα μπορούσαν να πληροφορηθούν την ομοφυλοφιλία του, λόγω της ήδη καταχωρισμένης νόμιμης συμβίωσης με τον σύντροφό του του ιδίου φύλου. Πράγματι, αρκεί, συναφώς, να επισημανθεί ότι στο Βέλγιο μόνον ο γάμος μεταβάλλει την οικογενειακή κατάσταση· οι σύντροφοι που διατελούν σε σχέση νόμιμης

συμβίωσης, που θεσπίστηκε με τον νόμο της 23ης Νοεμβρίου 1998 (*Moniteur Belge* της 12ης Ιανουαρίου 1999, σ. 786), εμφαίνονται στα βελγικά διοικητικά έγγραφα ως άγαμοι. Επιπλέον, το άρθρο 15 του Κώδικα Οικογενειακού Δικαίου του Βασιλείου του Μαρόκου προβλέπει ότι οι Μαροκινοί που συνήψαν γάμο σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία της χώρας διαμονής τους πρέπει να καταθέσουν αντίγραφο του πιστοποιητικού γάμου, εντός προθεσμίας τριών μηνών από την ημερομηνία τέλεσης του γάμου, στις μαροκινές προξενικές αρχές του τόπου σύνταξης του πιστοποιητικού, προκειμένου να διαβιβαστεί στον ληξίαρχο του τόπου γέννησης των συζύγων στο Μαρόκο. Κατά συνέπεια, αντιθέτως από ό,τι υποστηρίζει η Επιτροπή (βλ. σκέψη 39 της παρούσας αποφάσεως), ο ενδεχόμενος γάμος του προσφεύγοντος με τον σύντροφό του του ιδίου φύλου θα έπρεπε να περιέλθει σε γνώση των μαροκινών αρχών, επισύροντας τον κίνδυνο εφαρμογής του άρθρου 489 ΠΚΜ, καθόσον κάθε γάμος συνεπάγεται, εξ ορισμού, σεξουαλικές σχέσεις μεταξύ των συντρόφων. Για τον ίδιο λόγο, εξάλλου, πρέπει να απορριφθεί και το επιχείρημα της Επιτροπής ότι το άρθρο 489 ΠΚΜ δεν προβλέπει κυρώσεις για τον γάμο μεταξύ προσώπων του ιδίου φύλου, αλλά για τη σεξουαλική πράξη μεταξύ προσώπων του ιδίου φύλου.

57 Κατά συνέπεια, πρέπει να γίνουν δεκτά τα αιτήματα ακυρώσεως βάσει της πρώτης αιτιάσεως που διατύπωσε ο προσφεύγων στο πλαίσιο του μοναδικού λόγου ακυρώσεως, χωρίς να χρειάζεται να αποφανθεί το Δικαστήριο ΔΔ επί των λοιπών αιτιάσεων του λόγου αυτού.

58 Κατόπιν των ανωτέρω, πρέπει να ακυρωθούν οι προσβαλλόμενες αποφάσεις.

Επί των δικαστικών εξόδων

59 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, με την επιφύλαξη των λοιπών διατάξεων του ογδόου κεφαλαίου του δευτέρου τίτλου του εν λόγω κανονισμού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Σύμφωνα με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, όταν απαιτείται από λόγους επιείκειας, το Δικαστήριο ΔΔ μπορεί να αποφασίσει ότι ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται εν μέρει μόνο στα έξοδα ή ότι δεν πρέπει να καταδικαστεί για τους ως άνω λόγους.

60 Από το προπαρατεθέν σκεπτικό της αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή είναι ο ηττηθείς διάδικος. Εξάλλου, ο προσφεύγων, διατυπώνοντας τα αιτήματά του, ζήτησε ρητώς να καταδικαστεί η καθής στα δικαστικά έξοδα. Δεδομένου ότι οι περιστάσεις της συγκεκριμένης περιπτώσεως δεν δικαιολογούν την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, πρέπει, συνεπώς, να καταδικαστεί η Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ (δεύτερο τμήμα)

αποφασίζει:

1) Ακυρώνει τις αποφάσεις της Επιτροπής της 5ης Μαρτίου 2009 και της 17ης Ιουλίου 2009, περί μη χορηγήσεως στον W του επιδόματος στέγης που προβλέπεται στο άρθρο 1, του παραρτήματος VII του Κανονισμού Υπηρεσιακής Κατάστασης των υπαλλήλων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2) Καταδικάζει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο σύνολο των δικαστικών εξόδων.

Ταγαράς Van Raepenbusch Rofes i Pujol

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 14 Οκτωβρίου 2010.

Η Γραμματέας
W. Hakenberg

Ο Πρόεδρος
Χ. Ταγαράς